

Makale Künyesi (Araştırma): Kocayanak, D. (2024). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanındaki Konuşma Eğitimiyle İlgili Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 522-540.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1451915>

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ALANINDAKİ KONUŞMA EĞİTİMİYLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Dilek KOCAYANAK¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi ile ilgili 2013-2023 yılları arasında Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada söz konusu yıllar arasında konuşma eğitimi alanında yazılan 86 lisansüstü tez betimsel tarama modeline uygun olarak incelenmiştir. Tezlerin yıllara, türüne ve araştırma yaklaşımlarına, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, bağımlı ve bağımsız değişkenlerine göre dağılımlarına bakılmıştır. Araştırma bulgularına göre söz konusu yıllar arasında yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezlerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Tezlerde en çok kullanılan veri toplama araçlarının formlar, ölçekler ve dokümanlar olduğu görülmüştür. Grup, öz ve akran değerlendirme, portfolyolar, proje, drama gibi alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarının az ya da hiç kullanılmadığı görülmektedir. Nicel araştırmanın tercih edildiği söz konusu tezlerde ders kitapları arasında en fazla Yedi İklim Türkçe kitabı; en az ise Türkçeye Yolculuk ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe kitapları üzerinde çalışmalar yapıldığı saptanmıştır. Düzey temelli incelemede ise en fazla B1, en az ise A1 düzeyinde konuşma becerisi ile ilgili uygulamalar yapıldığı; Türkiye’de ilkökul ve lisede eğitim gören yabancı öğrenciler üzerinde ise çok az çalışma yapıldığı; ortaokul öğrencileri üzerinde ise hiç çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerde ele alınan bağımlı değişkenler sırasıyla konuşma becerisi, konuşma etkinlikleri, konuşma kaygısı, anlatma becerisi ve üretici dil becerisi şeklindedir. Bağımsız değişkenlerde ise yaş, cinsiyet, uyruk gibi demografik değişkenler, yaratıcı drama, iletişimsel yöntem, göreve dayalı dil öğretimi, etkileşim stratejileri, konuşmada söz varlığının olduğu görülmektedir. Araştırmada, elde edilen bulgular ışığında 2020 yılında “Tamamlayıcı Cilt” adı altında yenilenen Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde sesletim, işaret dili ve teknoloji kullanımı alanlarına eklenen ve konuşma becerisiyle doğrudan ilgili olan yeni kazanımlar veya değişimlere koşut olarak bu yönde yapılacak çalışmaların alan yazınına katkı sağlayacağı, gelecekte konuşma eğitimi alanında yapılacak çalışmalarda süreç temelli yaklaşımların kullanılması ve alternatif ölçme değerlendirme araçlarından faydalanılması yönünde önerilerde bulunulmuştur.

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Rektörlük Türk Dili Bölümü, Öğr. Gör. Dr. dilekkocayanak@nevsehir.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-7033-7715>

Anahtar kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe, konuşma eğitimi, konuşma becerisi, lisansüstü tezler.

GİRİŞ

Konuşma, kişisel ve sosyal etkileşim sırasında kendiliğinden ortaya çıkan üretici dil becerilerinden biridir. Konuşmada dilbilgisel, sözdizimsel ve söylemsel ifadeler anlık olarak işlenmektedir. Buna bağlı olarak konuşmanın doğal akışı içinde ortaya çıkabilecek düzensizlikler elbette üretim ve işleme sürecinin sınırlı bir zaman diliminde gerçekleşmesiyle ilgilidir. Araştırmalar konuştuğumuzda saniyede yaklaşık beş hece kullanıldığını ve kırktan fazla farklı konuşma şekli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle her konuştuğumuzda dinleyiciler saniyede beş heceyi havada yakalamaya, kırk sesi tanımaya, heceleri kelimelere ve son olarak da kelimeleri düşüncelere dönüştürmeye çalışmaktadır. Eğer sesler boğuk ya da zayıf bir şekilde çıkarsa dinleyici konuşmayı anlamlandıramaz (Sadıku, 2015, s. 30). Dolayısıyla konuşma doğru sesletim, diksiyon, kelime dağarcığı gibi pek çok değişkeni içinde barındırırken algılama, tanıma, hatırlama, anlama gibi bilişsel süreçleri de harekete geçirmektedir. Türkçenin hem anadili hem de yabancı dil olarak öğretiminde işitsel, anlamsal ve sözdizimsel işlemlerin yanı sıra özyeterlik, kaygı, dışa dönüklük gibi faktörler konuşma becerisinin geliştirilmesinde ve eğitiminde mutlaka göz önünde bulundurulması gereken faktörlerdir.

Alan yazınında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanının farklı yönlerden araştırmalara konu olduğu görülmektedir. Okuma, dinleme, yazma, konuşma becerileri, dil bilgisi ve sözcük öğretimi, ölçme değerlendirme, öğretmen yeterlikleri, kitap analizleri, öğrenci ihtiyaçları, öğretim yöntem ve teknikleri, dijitalleşme gibi alanlardaki çalışmalar bu araştırmaların ilk sırasında yer almaktadır. Bu tür çalışmaların dışında yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmaları farklı yönlerden inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Bu alanda yazılan lisansüstü tezlerin, makalelerin, kitapların ve bildirilerin derlemesinin de yapıldığı görülmektedir. Göçer ve arkadaşları (2016) yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili makale, kitap, tebliğ ve tezleri içeren kaynakça denemeleri yapmışlardır. Araştırmacıların birçoğu yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılmış makaleleri (Erdem vd., 2015; Biçer, 2017; Çevirme ve Koçak, 2018) ve lisansüstü tezleri (Büyükkız, 2014; Ercan, 2014; Küçük ve Kaya, 2018; Türkben, 2018; Çelebi vd., 2019; Şeref ve Karagöz, 2020; Maden ve Önal, 2021) farklı değişkenler açısından değerlendirmişlerdir.

Biçer (2017) 2010-2016 yılları arasında yazılan 191 makaleyi incelemiştir. Araştırmacı çalışmasında “Yabancılara Türkçe Öğretimi Yayın Sınıflama Formu” kullanarak makaleleri yedi başlık altında toplamıştır. En fazla makalenin 2015, en az ise 2011 yılında yazıldığı; makalelerin %50,3’ünün tek yazarlı, %39,3’ünün ise iki yazarlı olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada incelenen makalelerde materyal hazırlama, ders kitabı ve karşılaşılan sorunlar en fazla çalışılan konularken dinleme (f:1) ve akademik Türkçe (f:1) en az incelenen konular olarak belirlenmiştir. Makalelerde %55,5 oranla nitel, sonrasında ise %26,6’lık oranla nicel araştırma deseninin tercih edildiği bulunmuştur. Makalelerdeki örnekleme yönteminde ise en fazla kolay ulaşılabilir örneklemin kullanıldığı görülmektedir. Biçer makalelerde en fazla doküman, sonrasında ise görüşme

ve anket yoluyla verilerin toplandığını tespit ederken makalelerin örneklem büyüklüğüne ilişkin bilgi olmadığının da altını çizmiştir.

Çevirme ve Koçak'ın (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada iki yıl içinde (2015 ve 2017 yılları arasında) yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayımlanan bilimsel makaleler; veri toplama araçları, araştırma yöntem ve teknikleri, beceri alanları ve konuları açısından incelenmiştir. İncelenen 272 makalede Biçer'in (2017) çalışmasının bulgularıyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu çalışmaların dışında Göçer, Tabak ve Coşkun (2012) 2012 yılına kadar yabancı dil olarak Türkçe alanıyla ilgili kaynakları kitap, makale, tez ve bildiriler alt başlıklarıyla derlemişlerdir. Kahriman vd. (2013) ise alanla ilgili yapılmış çalışmalarının yanına bildiri ve sempozyumları da eklemişlerdir. Göçer vd. (2016) 2013-2015 yılları arasında yazılmış makale, bildiri ve lisansüstü tezleri bir araya getirerek yeni çalışmaların önünü açmayı hedeflemişlerdir.

Alanda yapılan lisansüstü çalışmalar hakkında incelemeleri 2014 yılında Büyükkiz ve Ercan yapmışlardır. Büyükkiz (2014) 1981-2000 yılları arasında yazılan 125'i yüksek lisans, 22'si doktora olan lisansüstü tezleri yılına, konusuna, dil becerilerine ve yöntemine göre incelemiştir. Çalışmada 2006-2012 yılları arasında %63'lük oranla en fazla tez hazırlandığı, en fazla yazma (%34), en az ise konuşma (%3) ve dinleme (%2) becerileri üzerinde çalışıldığı ve yine betimsel çalışma oranının (%92) yazılan bilimsel makaleler ile benzerlik taşıdığı sonucuna ulaşmıştır. Ercan ise (2014) 1989-2013 yılları arasında toplamda yazılan 118 tezi çeşitli değişkenler açısından analiz etmiştir. Diğer çalışmalardan farklı olarak Ercan lisansüstü tezlerin üniversite, anabilim dalı ve danışmana göre dağılımını yapmış; aynı zamanda lisansüstü tezlerde sunulan önerilere göre bir dağılım çıkarmıştır. Çalışmasında incelenen kitapların dağılımına yer veren Ercan en sık incelenen kitabın Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe olduğunu tespit etmiştir. Diğer çalışmalar gibi bu çalışmada da tezlerin konu alanı, yöntem, veri toplama aracı, evren/örneklem/çalışma alanı belirlenmiştir.

Küçük ve Kaya (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada 2010-2017 yılları arasında 223 adet lisansüstü tezde geçen anahtar kelimelere yönelik bir içerik analizi yöntemi uygulamışlardır. Araştırmacılar on üç farklı konuda (Avrupa Ortak Çerçeve Programı, temel dil becerileri, söz varlığı, ders kitapları, Türkiye'de Türkçe vb.) anahtar kelimeye rastladıklarını ancak 39 tezde anahtar sözcüğün kullanılmadığını ifade etmişlerdir. Türkben (2018) de aynı yıl yayımladığı makalesinde 1985-2017 yılları arasındaki lisansüstü tezleri yıl, enstitü, konu alanı, örneklem, yöntem ve veri toplama araçlarına göre incelemiştir. Çelebi vd. (2019) de 2009-2019 yılları arasında yazılan lisansüstü tezleri aynı değişkenler bağlamında incelemişlerdir. Şeref ve Karagöz (2020) şimdiye kadar yapılan çalışmaların aksine 1988-2019 yılları arasında yazılan lisansüstü tezlerin atf analizini yapmışlardır. Yirmi binin üzerindeki atfı inceleyen araştırmacılar danışmana, ünvana ve dergiye göre atıfları sınıflandırmışlardır. Maden ve Önal (2021) 2015-2020 yılları arasında yazılan lisansüstü tezleri araştırma konuları, yıl, üniversite, yöntem, veri toplama aracı ve örneklem türüne göre incelemişlerdir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında konuşma becerisi/eğitimi özelinde Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında çalışmaların konuşma kaygısını (Şahin Toptaş, 2023; Çalışkan, 2023; İnce, 2021; Gökhan, 2020; Gücüyeter vd., 2019; Şengül, 2017; Boylu ve Çangal, 2015; Karçiç ve Çetin, 2015; Tuncel, 2015; Sevim, 2014; Melanlıoğlu ve Demir, 2013; Sallabaş, 2012) ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çeşitli uygulamalar ve etkinlik önerilerini (Yaman ve Arslan, 2023; Can ve Çakır, 2023; Göçer ve Kurt, 2022; Günaydın 2021; Yavuz ve Okur, 2021; İnal ve Korkmaz, 2019; Hasırcı, 2019; Özmen vd., 2017) incelemeye yönelik olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü üzere hem yabancı dil olarak Türkçe öğretimi genelinde yapılan lisansüstü tezlerin derlemesindeki benzerlikler ve farklılıklar hem de konuşma becerisi özelinde yapılan çalışmaların genel durumu ve gidişatları elbette araştırmacılara ufuk açmakta, fikir vermekte ve katkı sunmaktadır. Ancak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında konuşma becerisi özelinde yazılmış tezlerin eğilimlerinin daha önce araştırılmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte konuşma becerisi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının, bu tezlerde yer alan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin ele alındığı herhangi bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada 2013-2023 yılları arasında konuşma eğitimi konusunda yayımlanan lisansüstü tezlere bakılmış; bu tezlerin yılı, türü, araştırma yaklaşımları, örneklem grubu ve veri toplama araçlarının dağılımları incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Yabancı dil öğretiminde konuşma becerisi, ancak son yirmi yılda, nadiren sözlü söylem üretimine odaklanarak kendi başına bir öğretim, öğrenme ve test etme dalı olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bygate (2001)’e göre bunun üç ana nedeni vardır: (1) *Gelenek*: Dil öğretiminde dilbilgisi-çeviri yaklaşımları hala büyük bir etkiye sahipken sözlü üretimin ayrıca ele alınarak iletişim becerilerinin öğretimini sıra dışı bir hale getirmesi dil öğrencilerinin standartlarından uzaklaşmakta güçlük yaşamalarına neden olmuştur. (2) *Teknoloji*: 1970’lerden beri dil öğretiminde ses kaydının mümkün olması konuşmanın yaygın bir şekilde incelenmesini ve ses kayıt cihazlarının dil sınıflarında kullanılmasını sağlayacak kadar ucuz ve pratik hale getirmiştir. Ancak konuşma üzerine çalışmanın zorluğu nedeniyle öğretmenler, araştırmacılar ve dilbilimciler konuşmadan çok yazı diline odaklanmayı tercih etmektedirler. Bunun en büyük örneği olarak TESOL (Teaching English to Speakers of Other Languages)’un yaklaşık 20 yıldır okuma ve yazma öğretimi üzerine toplantılar düzenlemesi; konuşma ve dinleme becerilerini atıl bırakması ve en az konuşma becerisi üzerinde odaklanması örnek gösterilebilir. Son madde ise (3) *Kötüye Kullanma*’dır: Dilbilgisi çeviri yöntemi dışındaki dil öğretimi yaklaşımlarının çoğu (doğrudan yöntem, işitsel-dilsel yaklaşım) ve daha farklı yaklaşımlar (Sessiz Yol, Toplulukla Dil Öğrenimi vb.) sözlü iletişimi kendi başına bir söylem becerisi olarak değil, daha ziyade dil girdisi, ezberleme pratiği ve alışkanlık oluşturma sağlamak için özel bir araç olarak kullanmıştır. Dolayısıyla dil öğretiminde yaşanan gelişmelerin konuşma becerisinin gelişimine yansımaları maalesef tam anlamıyla gerçekleşmemiştir. Oysa dil becerileri arasında önemli bir yerde olan konuşma becerisiyle ilgili çalışmalar yapılması, bu çalışmaların incelenmesi, araştırılması önem arz etmektedir. Dünya çapında kabul görmüş uluslararası geçerliliğe sahip sertifikalar da bile

konuşma becerisi diğer becerilere kıyasla ikincil kalmasından dolayı bu araştırmada konuşma eğitimi alanında son yıllarda yapılan lisansüstü tezler yöntem, kullanılan veri toplama araçları, ele alınan değişkenler, katılımcılar gibi yönlerden incelenmiş ve mevcut durum saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin yıllara, türüne ve araştırma yaklaşımına göre dağılımı nasıldır?
2. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin örneklem/çalışma grubuna göre dağılımı nasıldır?
3. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?
4. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin bağımlı değişkenlere göre dağılımı nasıldır?
5. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin bağımsız değişkenlere göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırmada 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında konuşma eğitimiyle ilgili yazılan lisansüstü tezleri incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımına uygun bir şekilde betimsel tarama modeline başvurulmuş, doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Tarama modeli yürütülen çalışmalardaki verilerin var olan haliyle incelenmesini ve o ana kadar olan durumun ortaya çıkarılmasını sağlar (Creswell, 2017). Böylelikle araştırılan konu hakkında öğrenilmek ve gözlenmek istenen duruma ulaşılabilir (Karasar, 2017).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından ulaşılan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanda “konuşma eğitimi” ile ilgili yazılmış lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Son 10 yılda yani 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında konuşma eğitimiyle ilgili yazılan lisansüstü tezler ise araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Tezlere 2024 yılının ocak ayına erişim sağlanmıştır. Tez merkezi aracılığı ile yapılan tarama sonucunda 2013-2023 yılları arasında konuşma eğitimi alanında yapılmış 86 tez çalışmasına ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Tez Analiz Formu” kullanılmıştır. Formun ilk taslağı oluşturulduktan sonra yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışan iki uzmanın görüşüne sunulmuş ve forma son hali verilmiştir. Hazırlanan son formda tezin adı, yılı, yazarı, konusu, danışmanı, alanı, hedef kitlesi, yöntemi, veri toplama araçları, bağımlı ve bağımsız değişkenleri, yer almıştır. “Tez Analiz Formu”nun kapsam geçerliği için yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında iki uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların dönütleri sonucunda form yeniden düzenlenmiştir. Veri toplama aracının güvenilirliği için ise hazırlanan form kullanılarak 10

lisansüstü tezin iki farklı alan uzmanı tarafından analiz edilmesi sağlanmıştır. İki uzman görüşünün analiz sonuçlarının tutarlığı incelenmiş ve %100 tutarlılık sağlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında “konuşma becerisi”, “konuşma”, “sözlü anlatım/bağımsız konuşma”, “karşılıklı konuşma”, “üretici beceriler”, “anlatma becerileri”, konuşma eğitimi” anahtar sözcükler ile tarama yapılmıştır. Aynı zamanda “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi”, "Türkçenin yabancılarla öğretimi", "yabancılarla Türkçe öğretimi", "yabancı dil olarak Türkçe öğretimi” anahtar kelimeleri de kullanılmıştır. Tarama yapılırken “tümü” seçeneği işaretlenmiştir. Bu şekilde elde edilen tezlerden bir veri havuzu oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında sadece yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında konuşma eğitimiyle ilgili yazılmış tezler yer almaktadır. Veriler analiz edilirken araştırmacı tarafından geliştirilen tez analiz formu kullanılmıştır. Yapılan analizlerin sonuçları frekans (f) ve yüzde (%) olarak ilgili başlıkların altında tablolaştırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada cevap aranan sorular doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın ilk sorusu “2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin yıllara göre, türüne ve araştırma yaklaşımına göre dağılımı nasıldır?” şeklindedir? Bu soruya ilişkin veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin yıllara, türüne ve araştırma yaklaşımına göre dağılımı

Yıllara Göre Dağılım	f	%
2013	1	1,16
2014	2	2,33
2015	4	4,65
2016	1	1,16
2017	4	4,65
2018	12	13,95
2019	14	16,28
2020	9	10,47
2021	16	18,60
2022	14	16,28
2023	9	10,47
Tez Türüne Göre Dağılım	f	%
Yüksek Lisans	69	80,23
Doktora	17	19,77

Araştırma Yaklaşımına Göre Dağılım	f	%
Nicel	39	45,35
Nitel	23	26,74
Karma	24	27,91
TOPLAM	86	100

Tablo 1 incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında hazırlanan tezlerin sayıca en çok 2021 (%18,60) yılında yapıldığı görülmektedir. Bu sayıyı %16,28’lik oranla 2019 ve 2022 yılları takip etmektedir. Konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin en az yazıldığı yıllar ise 2013 ve 2016 (%1,16) yıllarında olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinin üç katı olduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımlarına bakıldığında ise en fazla nicel (f=39) çalışma yapıldığı görülmektedir. Nitel ve karma çalışmaların ise birbirine çok yakın olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu “2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin örneklem/çalışma grubuna göre dağılımı nasıldır?” şeklindedir. Bu soruya ilişkin veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin örneklem/çalışma grubuna göre dağılımı

Çalışma Grubu/Örneklem	f	%
TÖMER Öğrencileri		
A1	6	3,45
A2	9	5,17
B1	23	13,22
B2	20	11,49
C1	10	5,75
Toplam	68	39,08
Ders Kitapları		
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe	24	13,79
İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe	19	10,92
Yedi İklim Türkçe	25	14,37
Gazi Yabancılar İçin Türkçe	14	8,05
İzmir Yabancılar İçin Türkçe	2	1,15
Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe	2	1,15
Diğer	4	2,30
Toplam	90	51,72
İlkokul Öğrencileri	1	0,57
Lise Öğrencileri	1	0,57
Yetişkinler	2	1,15

Akademisyenler	3	1,72
Üniversite Öğrencileri	9	5,17
Toplam	174	100,00

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yapılan tezlerin çalışma grubu ve örneklem düzeyi açısından çeşitliliğin söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü üzere, en fazla ders kitapları (%51,72) üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Ders kitapları arasında ise en fazla Yedi İklim Türkçe (f=25) ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe (f=24), en az ise Türkçeye Yolculuk (f=2) ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe (f=2) kitapları üzerinde çalışma yapıldığı görülmektedir. Bunun dışında TÖMER’lerde Türkçe öğrenen öğrenciler ise çalışma grubunun ikinci sırasında (%39,8) yer almaktadır. TÖMER öğrencileri düzey temelli ele alındığında ise araştırmacıların konuşma becerisi alanında yaptıkları çalışmaları en fazla B1 düzeyindeki öğrencilere (%13,22), en az ise A1 düzeyindeki öğrencilere (%3,45) uyguladıkları görülmektedir. Veri kaynağında araştırmacıların çalışma grubu olarak sadece TÖMER’lerde eğitim gören uluslararası öğrencileri değil, aynı zamanda üniversitelerde okuyan uluslararası öğrencileri de tercih ettikleri görülmektedir. Türkiye’de ilkökul ve lisede eğitim gören yabancı öğrenciler üzerinde ise çok az (%0,57) çalışma yapıldığı; ortaokul öğrencileri üzerinde ise hiç çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın üçüncü sorusu “2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?” şeklindedir. Bu soruya ilişkin veriler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı

Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçları		f	%
Ölçekler	Konuşma kaygısı ile ilgili ölçekler	10	3,76
	Konuşmayı değerlendirme ile ilgili ölçekler	4	1,50
	Konuşma öz yeterlilik algısı ile ilgili ölçekler	3	1,13
	Konuşma tutumu ile ilgili ölçekler	1	0,38
	Diğer	9	3,38
	Toplam	27	10,15
Anketler		10	3,76
Rubrikler (Dereceli Puanlama Anahtarı)		10	3,76
Formlar	Görüşme formları	23	8,65
	Kişisel bilgi formları	13	4,89
	Gözlem formları	9	3,38

	Konuşma becerisi değerlendirme formları	6	2,26
	Uzman görüşü formları	5	1,88
	Geri bildirim formları	1	0,38
	Diğer	5	1,88
	Toplam	62	23,31
Konuşma Ses Kayıtları		11	4,14
Konuşma Kamera/Görüntü Kayıtları		4	1,50
Günlükler	Araştırma günlükleri	5	1,88
	Öğrenci günlükleri	1	0,38
	Toplam	6	2,26
Dokümanlar		20	7,52
Konuşma Sınavları Hazırlama		8	3,01
Testler		4	1,50
Konuşma Etkinlikleri Hazırlama		4	1,50
Seslendirme ile ilgili Görevler		4	1,50
İşaret Dili Sözlüğü		1	0,38
Toplam		266	100,00

Tablo 3'te yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde veri toplama araçlarının çeşitliliği göze çarpmaktadır. En fazla formlar (%23,31), ölçekler (%10,15) ve dokümanlardan (%7,52) yararlanıldığı tespit edilmiştir.

Bulgulara göre araştırmacılar tarafından en fazla görüşme formları (%8,65) ve kişisel bilgi formlarının (%4,89) kullanıldığı belirlenmiştir. Ölçekler arasında ise konuşma kaygısı (%3,76) ve konuşmayı ölçme değerlendirme (%1,50) ile ilgili ölçeklerin kullanımı dikkat çekmektedir. En az ise konuşma tutumu (%0,38) ile ilgili ölçeğin kullanılmasıdır. Bununla birlikte konuşma eğitimi ile ilgili veri toplama aracı olarak kullanılan konuşma ses kayıtları (%4,14) araştırmada dördüncü sırada yer almaktadır. Söz konusu tezlerde günlükler de kullanılmıştır. Araştırma günlükleri en fazla yararlanılan veri toplama araçlarındandır. Rubrikler ve anketlerin (%3,76) de kullanımı dikkat çekmektedir. Konuşma sınavlarının, testlerin, konuşma etkinliklerinin, seslendirme ile ilgili görevlerin ve işaret dili sözlüğünün de kullanılan veri toplama araçları arasında olduğu görülmektedir.

Araştırmanın dördüncü sorusu "2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan bağımlı değişkenlerin dağılımı nasıldır?" şeklindedir. Bu soruya ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan bağımlı değişkenlerin dağılımı

Lisansüstü Tezlerde Ele Alınan Bağımlı Değişkenler		
	f	%
Konuşma becerisi	45	52,94
Konuşma etkinlikleri	11	12,94
Konuşma kaygısı	8	9,41
Anlatma becerisi	3	3,53
Üretici dil becerisi	3	3,53
Telaffuz/sesletim	3	3,53
Konuşma stratejileri	2	2,35
Sözlü anlatım	2	2,35
Konuşma öz yeterliliği	1	1,18
Konuşma tutumları	1	1,18
Karşılıklı konuşma	1	1,18
Hazırlıklı konuşma	1	1,18
Hazırlıksız konuşma	1	1,18
Sözlü anlatım stratejileri	1	1,18
Konuşma sınavları	1	1,18
İşaret dili	1	1,18
Toplam	85	100

Tablo 4 incelendiğinde 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan tezlerin en çok ele alınan bağımlı değişkeni sırasıyla konuşma becerisi (%52,94), konuşma etkinlikleri (%12,94), konuşma kaygısı (%9,41), anlatma becerisi (%9,41), üretici dil becerisi (%3,53) ve telaffuz/sesletim (%3,53) olduğu görülmektedir. Aynı zamanda konuşma öz yeterliliği, konuşma tutumları, karşılıklı konuşma, sözlü anlatım, hazırlı ve hazırlıksız konuşma işaret dili ve konuşma sınavlarının da bağımlı değişken olarak tezlerde yer aldığı belirlenmiştir.

Araştırmanın beşinci sorusu “2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan bağımsız değişkenlerin dağılımı nasıldır?” şeklindedir. Bu soruya ilişkin veriler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan bağımsız değişkenlerin dağılımı

Lisansüstü Tezlerde Ele Alınan Bağımsız Değişkenler		
	f	%
Demografik bilgiler (Uyruk, cinsiyet, yaş gibi)	30	40,54
Yaratıcı drama	7	9,46

İletişimsel yöntem	4	5,41
Göreve dayalı dil öğretimi	3	4,05
Etkileşim stratejileri	3	4,05
Konuşmada söz varlığı	3	4,05
Konuşma materyalleri	3	4,05
İletişim stratejileri	2	2,70
Konuşmada mobil destekli araç kullanımı	2	2,70
Aktif öğrenme modeli	1	1,35
Konuşmada kelime vurgusu eğitimi	1	1,35
Sesbilim temelli konuşma	1	1,35
Serbest konuşma modeli	1	1,35
Sesletim odaklı konuşma modeli	1	1,35
Konuşma halkası tekniği	1	1,35
Yansıtıcı düşünme modeli	1	1,35
Gölgeleme tekniği	1	1,35
Konuşma dersleri eğitimi	1	1,35
Konuşmada görev türleri	1	1,35
Üç boyutlu öğrenme modeli	1	1,35
Üstbilişsel konuşma stratejileri	1	1,35
Bilişsel konuşma stratejileri	1	1,35
Belleksel konuşma stratejileri	1	1,35
Duyuşsal konuşma stratejileri	1	1,35
İletişimsel konuşma stratejileri	1	1,35
Dengeleme konuşma stratejileri	1	1,35
Toplam	74	100

Tablo 5'e göre 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe eğitiminde konuşma becerisi alanında yapılan lisansüstü tezlerde ele alınan en sık bağımsız değişkenler sırasıyla yaş, cinsiyet, uyruk gibi demografik değişkenler (%40,54), yaratıcı drama (%9,46), iletişimsel yöntem (%5,41), göreve dayalı dil öğretimi (%4,05), etkileşim stratejileri (%4,05), konuşmada söz varlığı (%4,05), konuşma materyalleri (%4,05), iletişim stratejileri (%2,70) ve konuşmada mobil destekli araç kullanımınının (%2,70) olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra aktif öğrenme modeli, konuşmada kelime vurgusu eğitimi, sesbilim temelli konuşma, serbest konuşma modeli, sesletim odaklı konuşma modeli, konuşma halkası tekniği, yansıtıcı düşünme modeli, gölgeleme tekniği, konuşma dersleri eğitimi, konuşmada görev türleri, üç boyutlu öğrenme modeli, üstbilişsel konuşma stratejileri, bilişsel konuşma stratejileri, belleksel konuşma stratejileri, duyuşsal konuşma stratejileri, iletişimsel konuşma stratejileri, dengeleme konuşma stratejilerininin de bağımsız değişkenler olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisi alanında 2013-2023 yılları arasında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri birbiriyle karşılaştırıldığında yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine oranla üç kat fazla olduğu görülmektedir. Tezlerde araştırma yaklaşımlarına göre nicel araştırmanın en fazla tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma ders kitapları arasında en fazla Yedi İklim Türkçe kitabı; en az ise Türkçeye Yolculuk ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe kitapları üzerinde çalışmalar yapıldığını göstermiştir. Düzey temelli incelemede ise en fazla B1, en az ise A1 düzeyinde öğrencilere konuşma becerisi ile ilgili uygulamalar yapıldığı tespit edilmiştir. Türkiye’de ilkokul ve lisede eğitim gören yabancı öğrenciler üzerinde ise çok az çalışma yapıldığı; ortaokul öğrencileri üzerinde ise hiç çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Formlar, ölçekler ve dokümanlar en sık tercih edilen veri toplama araçları olarak göze çarparken grup, öz ve akran değerlendirme, portfolyolar, proje, drama gibi alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarının az ya da hiç kullanılmadığı görülmektedir.

Araştırma verilerine göre 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin çoğunluğunu yüksek lisans tezidir (%80,23). Buna ek olarak en fazla 2021 (%18,60) ve 2022 (%16,28) yılında konuşma eğitimi alanında çalışma yapılmıştır. Bu durum 2020 yılında “Tamamlayıcı Cilt” adı altında yenilenen Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde sözlü anlatım becerisine “dil bilgisi, sözcük bilgisi, sözcük kontrolü, sesletim kontrolü, doğru konuşma, toplumdilbilimsel kullanım uygunluğu, edimbilimsel kullanım özellikleri” gibi pek çok başlığın dâhil edilmesi ile açıklanabilir. Aynı zamanda sözlü anlatım bölümüne “Uzun Süreli Tek Yönlü Konuşma: Bilgi Verme” adlı tanımlayıcı ölçeğinin eklenmesi ve sözlü etkileşim etkinliklerindeki “genel sözlü etkileşim, muhatabını anlama, karşılıklı konuşma, sohbet (arkadaşlarla), resmi konuşma (toplantılar), amaç odaklı işbirliği (yemek yapma, bir evrak üzerine tartışma, etkinlik düzenleme vb.), mal ve hizmet alma, bilgi alışverişi, söyleşi adındaki ölçeklerin güncellenmesi, telekomünikasyon araçlarını kullanma” (Council of Europe, 2020, s. 71) adında ise yeni bir tanımlayıcı ölçek eklenmesi konuşma becerisine verilen önemin yanı sıra yapılan çalışmaların sayısında da artışın göstergesidir. Konuşma alanında yazılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise en az 2013 ve 2016 (%1,16) yılları arasında yapıldığı tespit edilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi özelinde yapılan lisansüstü çalışmaların genel durumu ve gidişatları hakkında bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların geneli incelendiğinde (Türkben, 2018; Çelebi vd., 2019, Büyükkiz, 2014) nitel araştırma yaklaşımı tercih edilirken bu çalışmada incelenen tezlerde nicel (%45,35) araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. Bu durum ise nicel araştırma modelinin daha çok duyuşsal unsurları (tutum, ilgi, algı, kaygı, motivasyon vb.) ele almasıyla açıklanabilir. En az ise karma yöntem kullanılmıştır.

Araştırma bulguları 2013-2023 yılları arasında konuşma eğitimi ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerde sırasıyla ders kitaplarının ve TÖMER öğrencilerinin çalışma grubu olarak yer aldığını göstermektedir. Ders kitapları arasında Yedi İklim Türkçe ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe, en az ise Türkçeye Yolculuk ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarının kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu iki kitabın hem

Türkiye'deki Türkçe öğretim merkezlerinde hem de yurt dışındaki merkezlerde yaygın kullanımı sonuçları destekler niteliktedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde örneklem olarak kullanılan alanlardan biri de Türkçe öğretim merkezleridir. Araştırmada en fazla B1, en az ise A1 düzeyindeki öğrencilerin konuşma becerisi alanında test edildikleri görülmüştür. Bu araştırmada en az çalışılan örneklem grubu ilkokul ve lise öğrencileridir. Anadil becerisinde ise konuşma becerisi alanında yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde ise bu çalışmanın aksine ilkokul ve ortaokul öğrencilerine yer verildiği görülmektedir. (Alver ve Taştemir, 2017; Kesici, 2023). Bununla birlikte yenilenen Ortak Başvuru Metninde hem "A1 Öncesi Seviye" hem de "Çocuk Öğrenciler" için yeni kazanımlar eklenmiştir (Avrupa Konseyi, 2021, s. 247). Göç İdaresi Başkanlığının 2021- 2022 verilerine göre Türkiye'de yaklaşık beş milyon yabancı uyruklu nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun Ocak 2022 verilerine göre bir milyondan fazlasını eğitim çağındaki (5-17 yaş) nüfus oluşturmaktadır. Bu nüfusun dokuz yüz binden fazlası Ocak 2022 tarihi itibarıyla eğitim-öğretime dâhil edilmiştir.² Hal böyle olunca yaklaşık bir milyon yabancı uyruklu öğrencinin Türkiye'de eğitim görmesi göz önünde bulundurularak özellikle ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileri üzerinde konuşma eğitimi alanında daha fazla çalışma yapılarak farklı katılımcıların yer aldığı çalışmaların artırılması faydalı olabilir.

Araştırmanın verilerine göre konuşma eğitimi alanında en fazla formlar, ölçekler ve ses kayıtları veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Formlar arasında ise en fazla görüşme, kişisel bilgi formu ve değerlendirme formları yer almaktadır. Elbette akran değerlendirme, öz değerlendirme, performans değerlendirme, portfolyolar, öğrenci günlükleri, kontrol listeleri gibi alternatif ölçme değerlendirme araçları da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında kullanılması yararlı olacaktır.

Araştırma bulgularına göre 2013-2023 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan bağımlı değişkenler sırasıyla konuşma becerisi, konuşma etkinlikleri, konuşma kaygısı, anlatma becerisi, üretici dil becerisi ve telaffuz/sesletim olduğu görülmektedir. Özellikle sesletim üzerine yapılan çalışmalarda artış Tamamlayıcı Metinde (2020:133) sesbilim alanının sesletim kontrolü (seslerin ve fonemlerin sesletimi), telaffuz ve bürünsel özellikler (tonlama, ritim, vurgu vb.) ile yeniden geliştirilmesine koşut niteliktedir. Tanımlayıcı ölçeklerde her düzeyde şive/aksandan da açıkça bahsedilmiştir. Sesbilim için belirlenen tanımlayıcı ölçeklerde; (1) anlaşılabilirlik: muhatabın konuşmacının mesajını çözmek için ne kadar çaba göstermesi gerektiği, (2) konuşulan diğer dillerin etkisinin kapsamı, (3) seslerin kontrolü ve (4) bürünsel özelliklerin kontrolü odak noktasıdır. Bu bağlamda alanyazında yapılan bazı çalışmaların yabancı dil olarak Türkçe öğretimindeki gelişmeleri ve yenilikleri takip ettiğinin göstergesidir. Araştırma bulgularında bağımlı değişken olarak işaret diline de rastlanmıştır. Tamamlayıcı Metne göre günümüzde öykü kitaplarında veya ders kitaplarında, hatta yüksek lisans ve doktora tezlerinde işaret dilinin kullanımı artmış özellikle videolu açıklamalarda, basın bültenlerinde veya kamu duyurularında işaret dili giderek yaygınlaşmıştır. Tamamlayıcı Metne göre işaret dilini kullananlar özellikle yaygın olarak tercih edilen "WhatsApp" uygulamasını görüntülü

² https://hboqm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf

konuşma ve mesaj alışverişi için kullanmakta, hatta bazı ülkelerde işaret dilini kullananlar artık özel bir web portalı aracılığı ile soru sormakta, yorum yapabilmekte veya şikâyet de bile bulunabilmektedirler (Council of Europe, 2020, s. 81). Bu bağlamda Tamamlayıcı Metinde işaret dili için örnek basamak kümeleri geliştirilmiştir. Araştırmada 2013-2023 yılları arasında konuşma eğitimi konusunda yazılan lisansüstü tezlerde en sık yer verilen bağımsız değişkenler ise yaş, cinsiyet, uyruk gibi demografik değişkenler olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalarda az olsa konuşmada mobil destekli araç kullanımı, üç boyutlu öğrenme ve sesletim odaklı konuşma gibi bağımsız değişkenlere yer verilmesi yine Tamamlayıcı Metne getirilen yeniliklerin dikkate alındığının göstergesidir. Yenilenen Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnine çevrim içi etkileşim başlığı eklemiştir. Çevrim İçi Konuşma ve Tartışma başlığında “*çevrim içi konuşma ve tartışmada bir ya da birden fazla muhatap ile sürekli çevrim içi etkileşime katılmak; başkalarının gönderileri, yorumları, beğenileri, katkıları hakkında yorumlar yapmak*” gibi temel hususlar bulunurken; Hedef Odaklı Çevrim İçi İşlemler ve İşbirliği adında “*iki farklı etkileşim türü eklenerek internet yoluyla mal ve hizmet satın alma, işbirlikçi proje çalışmalarına katılım, iletişim sorunları ile başa çıkma ve satın alınan bir malda sorun çıktığında müşteri olarak görev alma*” gibi temel hususlar yer almaktadır (Council of Europe, 2020, s. 84-86). Geliştirilen tanımlayıcılar; hem çevrim içi mesajlaşma uygulamalarında hem de sosyal medya aracılığı ile iletişim kurmada hatta ileti, fotoğraf, video veya ses kaydı göndermede internetin sıklıkla kullanıldığını ve özellikle dil öğrenmede ödev, etkinlik ve yararlı bağlantılar paylaşabilmeye olanak sağladığı anlaşılabilir. Alan yazınındaki hemen hemen tüm çevrim içi araçları bünyesinde bulunduran sosyal ağların eğitimde kullanımının yararını ve öğrenmeyi kolaylaştırdığı ifadelerini destekleyen (Zaidieh, 2012; Sarıçoban ve Tavit, 2012; Türker, 2018) çalışmaların yapıldığını da göstergesidir. 2020 yılında yenilenen Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde yer alan kazanım ve tanımlayıcı ölçekleri dikkate alarak az da olsa bunu lisansüstü çalışmalara yansıtma kuşkusuz alan yazınındaki olumlu gelişmelerdendir ancak bu sayının giderek artırılması temennidir.

İleride yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yapılacak çalışmalarda, Türkiye’de eğitim gören yabancı öğrenci nüfusu da dikkate alınarak ilkököl ve lisede eğitim gören yabancı öğrencilere de çalışma grubu olarak yer verilmesi yararlı olabilir.

“Tamamlayıcı Cilt” adı altında yenilenen Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde sesletim, işaret dili ve teknoloji kullanımı alanlarına eklenen yeni kazanımlar veya değişimlere koşut olarak bu yönde yapılacak çalışmalar alan yazınına katkı sağlayabilir.

Gelecekte konuşma eğitimi alanında yapılacak çalışmalarda süreç temelli yaklaşımların da kullanılması, alternatif ölçme değerlendirme araçlarından faydalanılması yararlı olabilir.

Son yıllarda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi alanında yapılan çalışmaların sayısı artsa da bu alanda yapılmış tezlerin yeterli olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Bu bağlamda Türkçe eğitimi bölümlerinin içerisinde ya da özerk olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ana bilim/bilim dalı sayısının artırılması daha nitelikli tezlerin yazılmasına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Alver, M. ve Taştemir, L. (2017). Konuşma becerisi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *IJLET*, 5(3), 451-462.
- Avrupa Konseyi. (2021). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: Öğrenme, öğretme ve değerlendirme Tamamlayıcı Cilt*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Bıçer, N. (2017). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 237-245.
- Boylu, E. ve Çangal, Ö. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Bosna-Hersekli öğrencilerin konuşma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 349-368.
- Büyükkiz, K. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- Bygate, M. (2001). Speaking. *Teaching English to Speakers Of Other Languages* (Carter, R. ve Nunan, D., Ed.) içinde (ss. 14-20). Cambridge University Press.
- Can, U. ve Çakır, T. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisi üzerine bir uygulama: Phillips 66 tekniği. *Turkish Studies*, 18(4), 1421-1445.
- Council of Europe. (2020). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Çalışkan, E. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin sesletim kaygı düzeyleri. *Mavi Atlas*, 11(2), 476-488.
- Çelebi, C., Ergül, E., Usta, B. ve Mutlu, M. (2019). Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(3), 39-52.
- Çevirme, H. ve Koçak, S. (2018). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde 2015-2017 yılları arasında yapılan akademik makalelerdeki eğilimler. *Current Database in Education Vol. 20* (Gerçek, Ş., Ed.) içinde (ss. 163-174). London: IJOPEC Publication Limited.
- Ercan, A. N. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından analizi. 7. *Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı 19-21 Haziran*, Muğla.
- Erdem, M. D., Gün, M., Şengül, M. ve Özkan, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yazılmış bilimsel makalelerde geçen anahtar sözcüklere ilişkin bir içerik analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(41), 213-237.

- Göçer, A. ve Kurt, A. (2022). Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretiminde konuşma becerisinin kazandırılması ve geliştirilmesi amacıyla vlog (video blog) kullanımı. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(1), 1-21.
- Göçer, A., Çaylı, C. ve Çavuş, S. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili kaynakça denemelerine kesitsel bir katkı: 2013-2015 yılları. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Dergisi*, 1(1), 19-85.
- Göçer, A., Tabak, G. ve Coşkun A. (2012). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kaynakçası. *TÜBAR*, XXXII(2012), 73-126.
- Gökhan, O. (2020). Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen bireylerin konuşma kaygısının konuşma öz yeterliliklerine etkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Gücüyeter, B., Şeref, İ. ve Karadoğan, A. (2019). Tutor destekli öğretim modeli'nin yabancı öğrencilerin Türkçe konuşma becerilerine ve kaygı düzeylerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 64, 535-552.
- Günaydın, Y. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde oyun temelli konuşma kulübü etkinlikleri. *Türkçe Eğitiminde Yeni Yönelimler* içinde (ss. 225-242). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Hasırcı, S. (2019). Yabancılar Türkçe öğretimine yönelik ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin dil öğrenme stratejileri açısından incelenmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 314-333.
- İnal, M. ve Korkmaz, Ö. (2019). Eğitsel oyunların öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye dönük tutumlarına ve konuşma becerilerine etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 898-913.
- İnce, B. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde teknoloji destekli akran öğretiminin konuşma kaygısına etkisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö10, 171-179.
- Kahrıman, R., Dağtaş, A., Çapoğlu, E. ve Ateşal, Z. (2013). Yabancılar Türkçe öğretimi kaynakçası. *Türük*, 1, 80-132.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karçiç, A. ve Çetin, M. (2015). Yabancı dil Türkçe öğreniminde konuşma becerisinin gelişimini engelleyen kaygılar üzerine (Bosna Hersek örneğinde). *Turkish Studies*, 10(11), 971-986.
- Kesici, S. (2023). Konuşma becerisini geliştirmede kullanılan yöntem ve teknikler: bir alanyazın taraması. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 8(1), 88-105.
- Küçük, S. ve Kaya, E. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili hazırlanan tezlerde geçen anahtar kelimelere yönelik içerik analizi. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5), 442-456.

- Maden, S. ve Önal, A. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*,7(1), 42-56.
- Melanlıoğlu, D. ve Demir, T. (2013). Türkçe öğrenen yabancılar için konuşma kaygısı ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 389-404.
- Özmen, C., Güven, E. ve Dürer, Z. S. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisi: sesletime yönelik bir uygulama ve etkinlik önerisi. *Turkish Studies*, 12(28), 593-634.
- Sadiku, L. (2015). The importance of four skills reading, speaking, writing, listening in a lesson hour. *European Journal of Language and Literature Studies*, 1(1), 29-31.
- Sallabaş, M. E. (2012). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin konuşma kaygılarının değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 7(3), 2199-2218.
- Sarıçoban, A. ve Tavil, Z. M. (2012). *Yabancı dil öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sevim, O. (2014). Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe konuşma kaygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 18(60), 389-402.
- Şahin-Toptaş, A. (2023). Yabancı dil öğretmenlerinin yabancı dil konuşma kaygısına ilişkin görüşleri ve deneyimleri: nitel bir araştırma. *TEBD*, 21(3), 1338-1359.
- Şengül, K. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil partnerliği (tandem) yoluyla gerçekleştirilen öğretimin öğrencilerin konuşma kaygılarına etkisi. *International Journal of Language Academy*, 5(2), 163-175.
- Şeref, İ. ve Karagöz, B. (2020). Citation analysis of graduate theses on teaching of Turkish as a foreign language (1988-2019). *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49(2), 1145-1183.
- Tuncel, H. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe konuşma kaygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, 2, 107-135.
- Türkben, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2464-2479.
- Türker, M. S. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde blog kullanımının okuma becerisine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Yaman, Y. ve Arslan, M. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe konuşma becerisinin geliştirilmesinde öğrenme özerkliği bağlamında etkinlik yaklaşımı. *International Social Sciences Studies Journal*, 110(9), 6611-6619.

- Yavuz, G. ve Okur, A. (2021). Yabancılara Türkçe öğretiminde eğitsel oyunların konuşma becerisindeki rolü. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö10, 251-264.
- Zaidieh, A. J. Y. (2012). The use of social networking in education: challenges and opportunities. *World of Computer Science and Information Technology Journal (WCSIT)*, 2(1), 18-21.

AN INVESTIGATION OF POSTGRADUATE THESES ON SPEAKING EDUCATION IN THE FIELD OF TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the research trends of postgraduate theses on speaking education in teaching Turkish as a foreign language in Turkey between 2013 and 2023. For this purpose, 86 postgraduate theses written in the field of speaking education between the years in question were examined in accordance with the descriptive survey model. The distribution of theses according to years, type and research approaches, study group, data collection tools, dependent and independent variables were examined. According to the research findings, it was determined that the majority of the theses conducted between the years in question consisted of master's theses. It was observed that the most commonly used data collection tools in the theses were forms, scales and documents. It is seen that alternative assessment and evaluation approaches such as group, self- and peer-assessment, portfolios, projects and drama are rarely or never used. In the aforementioned theses where quantitative research was preferred, it was found that among the textbooks, studies were conducted mostly on Yedi İklim Türkçe textbook and least on Türkçeye Yolculuk and İzmir Turkish for Foreigners textbooks. In the level-based analysis, it was found that most of the studies were conducted on B1 and least on A1 level students; very few studies were conducted on foreign students studying in primary and high schools in Turkey; and no studies were conducted on secondary school students. The dependent variables addressed in postgraduate theses in the field of speaking education in teaching Turkish as a foreign language are speaking skills, speaking activities, speaking anxiety, narration skills and productive language skills. As for the independent variables, it is seen that demographic variables such as age, gender, nationality, creative drama, communicative method, task-based language teaching, interaction strategies, and vocabulary in speaking. In the light of the findings obtained in the study, it was suggested that the studies to be conducted in this direction will contribute to the literature in parallel with the new acquisitions or changes added to the areas of pronunciation, sign language and technology use in the Common European Framework of Reference for Languages, which was renewed in 2020 under the name of "Companion Volume", and that process-based approaches should be used and alternative assessment and evaluation tools should be utilized in future studies in the field of speech education.

Keywords: Turkish as a foreign language, speaking education, speaking skills, postgraduate theses.